
Balıkcı, Ş. (2020). Dünden Bugüne Türklerde Renkler, *Folklor Akademi Dergisi*. Cilt:3, Sayı:2, 264 – 294.

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Recieved: 27.07.2020

Kabul / Accepted: 18.08.2020

Araştırma Makalesi/Research Article

DÜNDEM BUGÜNE TÜRKLERDE RENKLER

Şakire BALIKÇI*

Öz

Çalışmada geçmişten günümüze Türklerin renklerle olan ilişkisi; özellikle de adlandırmalarla renklerin ilişkisi üzerinde durulmuştur. Çalışmada veriler; şahsımın kişisel arşiv ve deneyimleri, kaynak kişiler ve anlamlı sonuçlara varılabilecek örneklemelerin araştırılması neticesinde elde edilmiştir. Çalışmada belirtilen başlıkların örnekleri elden geldiğinde genişletilmekle birlikte önemi haiz olan bölüm başlıklarının çeşitliliği yani renklerin Türklerin hayatının her alanını etkilemiş olduğunun vurgulanması amaçlanmıştır. Renklerin, kişi ad ve soyadlarına yansımaları geçmişten günümüze varlığını koruyan bir gelenektir ve günümüzde de oldukça yaygın olarak kişilere tamamen renk adları ve renk adları içeren isimler verilmektedir. Soyadı kanunundan önce sülale; kanundan sonra ise soyadlarında yine renklere başvurulduğu görülmekte ve bu kısımlar çalışmanın ilk bölümünü oluşturmaktadır. Çalışmanın ikinci kısmını; kişilerden bağımsız adlandırmalar teşkil etmektedir ki bu alt başlık bir hayli hacimlidir. Bu da renklerin hayatımızdaki yerini gözler önüne sermektedir. Çalışmada renklerin yaygınlık ve etki alanının genişliği Eski Türk kültür, gelenek ve inançlarıyla temellendirilmiş ve çalışmanın giriş kısmını oluşturmuştur.

Anahtar kelimeler: Türklerde renkler, kişi adları, kurum adları, Türklerde yer-yön

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, sakire_86@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9063-5637

COLORS IN TURKS FROM PAST TO PRESENT

Abstract

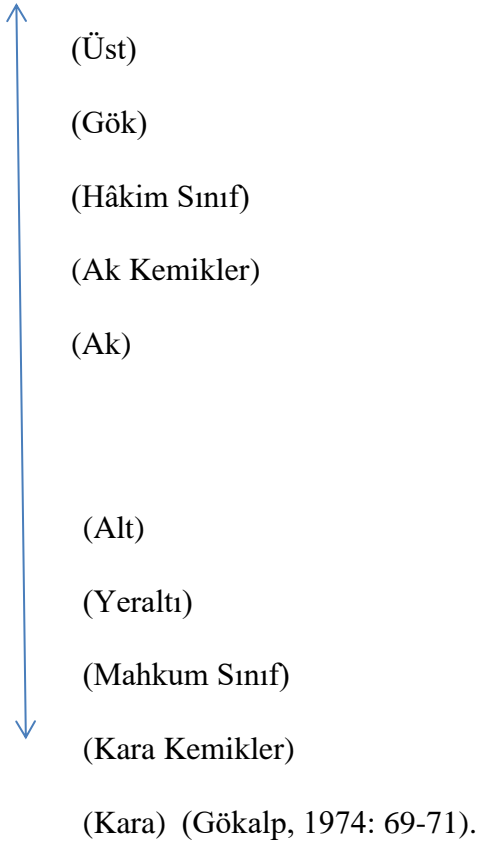
In the study, it was focused on relationship of Turks with colours especially relationship of naming with colours. In the study, datas were obtained from personal archives and experiences of myself, resource persons and research of samples that can reach meaningful results. Although samples of titles mentioned in the study are expanded as much as possible, diversity of chapter tittles which is important that is aimed to emphasize how influenced every area of Turks life. Reflection of colours on person's names and surnames is a tradition that preserves it's existence from past to present and quite widely today completely colour names and names including colour names are given to people. It is seemed that colours were used on family names before surnamelaw and on surnames after law and these sections form the first part of study. Independent namings form the second part of the study that this subtitle is quite voluminous. This revals the place of colours in our lives. In the study, the prevalence and impact area of colours were based on old Turkish culture, tradition and beliefs and formed the introduction part of study.

Keywords: *Colours in Turkish culture, person names, organization names, land and direction term at Turks.*

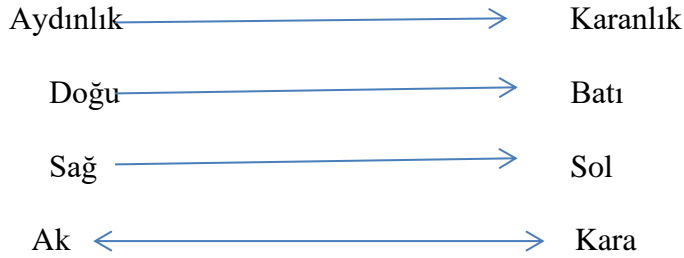
Giriş

Eski hayatlarında Türkler; yönleri renklerle belirlemişler, bu yön ve bölgelerde yaşayan boy ve topluluklarla hakanlarına da yön belirten renklerin adıyla hitap etmişlerdir. Daha çok 2'li ve 4'lü dünya düzenine ilişkin olan ve dini inançlara da yansıyan bu durumun günümüze yansımada ise hem eski hem de yeni yurdumuzdaki hayatımız ve konumumuz belirleyici olmuştur.

Türklerde “renk” kavramının ilk defa mekân ve “yön” ile birlikte ortaya çıktığı görülür. Araştırmacıların da belirttiğine göre eski Türklerde evren dikey bağlamda iki bölüm halinde düşünülmektedir.

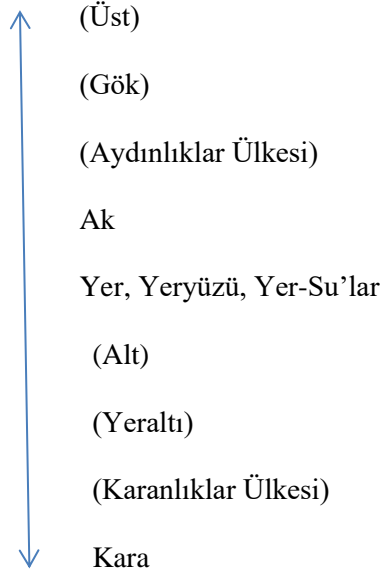

Buna göre Gök “Aydınlıklar Ülkesi” olup “hakim sınıf”ı ifade etmektedir. “Ak kemik”, “Yer” ise “mahkum sınıf” (teba)yı ifade ettiğinden “kara kemik” olarak ifade edilmekteydi (Gökalp, 1974: 69-71). Türklerin Çin’den aldığı bu sisteme göre “Gök” tanrı katı olup “Gök Tanrı” inancını yansıtıyor; Türk hakanlarının “Gök Tanrı gibi gökte yaratıldığını”na inanılıyordu. En güzel ifadesini Orhun Yazıtları’nda Bilge Kağan’ın “Tengri teg tengride bolmuş Türk Bilge Kagan” (Çağatay, 1963: 5) sözlerinde bulan bu düşünce Attila’nın hâkimiyet yani hükümdarlık kılıcının Gök Tanrı tarafından ona verildiği ve hükümdarlığı bir “tanrı yazgısı” diye kabul ettiği” (Ögel, 1993: 322-323) inancına da yansıtıyordu. Yatay bağlamda yani sosyal alanda da söz konusu olan bu sisteme göre:

“sağ”, “üst” ün; “sol” ise “alt” yerini almış olup sağ taraf “ak”, sol taraf ise “kara” renkle tanımlanmaktaydı çünkü “sağ” “doğu”yu yani “aydınlık”ı, “sol” ise “batı”yı yani “karanlık”ı ifade etmekteydi (Gökalp, 1974: 69-71). Bir anlamda “üst” gibi “sağ” da daha değerliydi.

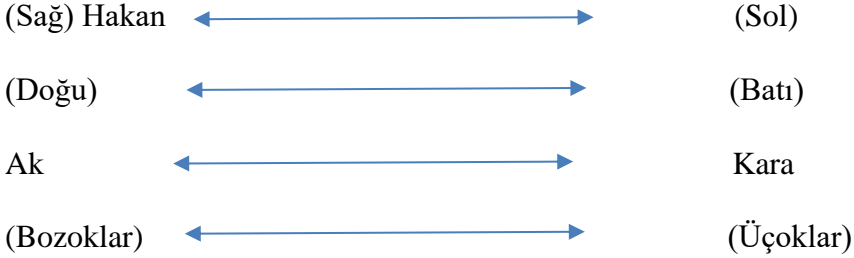
Zaman içinde Türkler evreni dikey bağlamda üç bölüm olarak tasavvur etmeye başladılar.

(Ögel, 1995: 101-254; 315-588; Ögel, 1993: 183-235, 267-313)

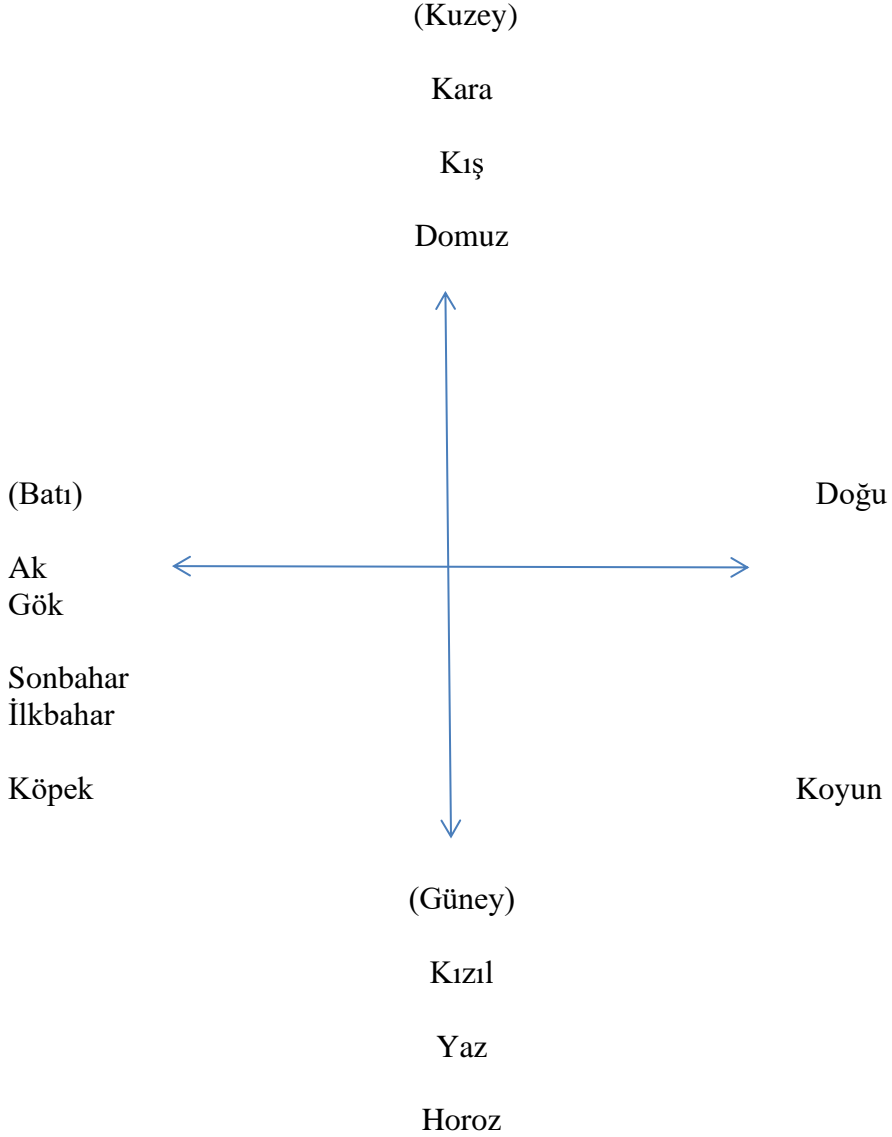
Buna göre “Gök”, “Aydınlıklar Ülkesi” ve rengi “ak” “yeraltı” ise Karanlıklar Ülkesi ve rengi “kara” idi. Orta tabaka olan Yer- Yeryüzü, yaşanan dünyayı ifade etmekte; Yer-su’ların bulunduğu bu tabakanın hem “Gök”ün hem de “Yeraltı”nın tesirinde olduğuna inanılmaktaydı. Bir anlamda orta tabaka “ak” ile “kara”nın “Gök” ile “Yer”in ele geçirmeye çalıştığı alan idi (Bayat 2, 2007: 33-34; 56-57).

Üç bölümlü evren tasavvurunun yeryüzü bağlamındaki yansıması ise aşağıdaki şekilde olup en iyi örneği Oğuz Devlet teşkilâtında görülüyordu:

Buna göre Hakan “orta”da oturur; Bozoklar “sağ kol”u, Üçoklar ise “sol kol”u temsil ederlerdi. “Sağ” , “sol” a nazaran daha üstün olup Güneş’in doğduğu yönü temsil ettiğinden “ak”, sol ise Güneş’in batışını temsil ettiğinden “kara” renk ile belirtiliyordu. Üstelik, sağ kol “hükümdar” soyunu, sol kol ise “vezirlik” kurumunu ifade etmekteydi” (Atsız, 1943:25-26). Dede Korkut’ta Bozoklar’ın Bayındır Han’ın sağ tarafına oturmasının sebebi, tamamen bu nedendir (Ögel, 1988: 241- 254). Yine Dede Korkut’ta Bayındır Han’a oğlu olanı “ak” otağa oturtup ak koyun etinden yedirmesi, oğlu-kızı olmayanı “kara” otağa oturtup kara koyun etinden yedirmesi ise zaman içinde sağ (tabi “üst”ün de) “erkek”, “sol”un (tabi “alt” ın) da “dişi” olarak tasavvur edildiğini gösteriyordu (Ergin, 2014: 78-79). Dikey veya yatay olsun her iki sistemde de tam orta noktaya “organ” (ilçi-sulhçu) (Gökalp, 1974: 41-42) veya “sarı göbek” (Ögel,1995: 251-252) adıyla bilinir, dikey bağlamda “dünya ağacı” (gök direk)in bu noktadan geçtiğine inanılırdı (Bayat 2, 2007:153-169). Söz konusu oturma düzeninin Oğuzlarda şölen-yuğ ve sığır törenlerinde de aynen muhafaza edildiğini hatta kesilen kurbanın “sağ” tarafının “ak” renkle anılan Bozoklara, sol tarafının ise “kara” renkle anılan Üçoklara verildiği (İnan, 1968: 241-254) de kaynaklarda mevcuttur.

Türklerde Dünya-Yer-Yeryüzü 4 köşeli olarak düşünülür; Gökalp’in “küçük il” olarak nitelendirdiği, her birinin 4 aşiret -4 yönü- 4 mevsimi temsil ettiğine inanılırdı. Bu dörtlü sistemde her yönün bir sembolü vardı ve her yön, ayrı bir renkle ifade edilirdi (Gökalp, 1974: 31-46; Anadol, 2006: 134-136):

Yine Gökalp'in:

Küçük il (4 aşiret- 4 yön- 4 sembol- 4 mevsim- 4 renk)

Orta il

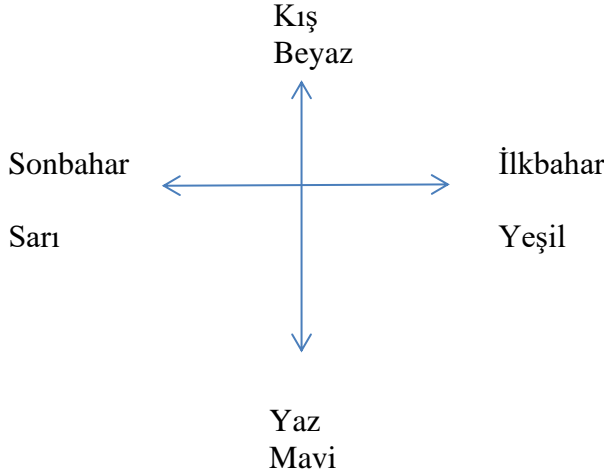

Büyük il

En büyük il (ilk anlık)

şeklinde belirttiği bu 4'lü sistem (Gökalp, 1974: 31-31) en güzel ifadesini, Orhun Yazıtları'nda bulmaktadır. *Tokuz Oguz Begleri...ilgerü kün togsıka, birgerü tün ortasıngaru, kurıgaru kün batsıkinga, yırgaru tün oratsıngaru anda içreki budun...* (Çağatay, 1963: 5). Bu arada okullardaki mevsim şeridinde 4 yön ve 4 renkle ifade edildiği bilinmelidir.

Görüleceği üzere yaratılıştan itibaren renkler ve renkleri belirten kavramlar, hayatımızı yönlendirici bir özellik kazanmıştır. Bunu renklerin ve renkleri belirten kavramların günümüze yansımada da görmekteyiz. Söz konusu hususun günümüze yansımada ele alınacağı bu kısımda yansımada etkileri iki ana başlık altında incelenecektir:

1. Türklerde Renklerin Kişi Adlarına Yansımaları

1.1. Ad Bağlamında Yansımalar

Akgül, Algül, Altan, Altuğ, Beyaz, Ela, Gökçe, Gökçen, Kırmızı, Mavi, Maviş, Pembe, Rosa, Yeşil,

1.2. Soy Ad Bağlamında Yansımalar

Ak, Akalın, Akarmut, Akay, Akbağ, Akbaş, Akbay, Akbeniz, Akça, Akçatepe, Akçay, Akdağ, Akdemir, Akdoğan, Akhan, Akkor, Akkuş, Aksay, Aksay, Aksel, Aksoy ([https://www.nvi.gov.tr](https://www.nvi.gov.tr;))(Türkiye’de en çok kullanılan soy isim sırasında 50. Sıradadır.) Aksu, Aksüt, Aktaş(<https://www.nvi.gov.tr>) (Türkiye’de en çok kullanılan soy isim sırasında 30. Sıradadır.) Aktepe, Akvardar, Akyamaç, Akyürek, Ala, Alacan, Aldoğan, Algül, Alışık, Alkoçlar, Alkor, Almas, Altan, Altay, Altuğ, Beyazıt, Boz, Bozdoğan, Bozkır, Bozkurt, Boztepe, Çakır, Gökçe, Gökçen, Göksu, Kara(<https://www.nvi.gov.tr>) (Türkiye’de en çok kullanılan soy isim sırasında 16. sıradadır), Karabacak, Karabekir, Karabıyık, Karaböcek, Karaçay, Karaçayır, Karaçoban, Karadağ, Karadağlı, Karagöz, Karahan, Karakaş, Karakazan, Karakılıçık, Karakoyunlu, Karakucak, Karakuş, Karamehmet, Karamert, Karaoğlu, Karatay, Karatepe, Kırca, Kırılı, Kırmızıgül, Kırşan, Kırşanlı, Kırtaş, Kızılırmak, Kızılkaya, Kızıllok, Kızılot, Kızılotprak, Kızılotprak, Kızıltuğ, Kızılyıldız, Mavi, Mavioglu, Mavitan, Mor, Morgül, Sarı, Sarıbacak, Sarıboya, Sarıgül, Sarıgün, Sarıkaya, Sarıoğlu, Sarısaç, Sarışın, Sarıtaş, Sarman, Saruhan, Yeşil, Yeşildağ, Yeşilmen, Yeşiltaş, Yeşiltepe.

Türklerde isim ve soy isimlere renklerin yansımaları olarak en çok “kara”, “ak”, “al” ve “gök” renklerinde ön plana çıktığı görülür. Bu netice giriş kısmında yer alan Türklerin geçmişten günümüze en çok kullandıkları renklerin ve sembollerinin günümüze yansımaları olarak düşünülmelidir.

1.3. Soy- Sülale Adları Bağlamında Yansımalar

Akbaşlar, Arap Tahirlere, Bozkırlı, Kara Mustafalar, Karaaliler, Karabiberler, Karaboğalar, Karasuluklar (Kk1)¹; Karasülükler, Karayığitler, Kırılı, Kızılboğalar (kk2) Sarılar, (kk1) Sarıoğulları (kk1) , Yeşil Marmaris (kk1). Sülale ismi olarak “kara”nın tercih edilmiş olması ise

1 Kk; kk: Kaynak kişi

geçmişte sıradan halkın *kara kemik* (Genç, 2009:1080) olarak adlandırılmasından kaynaklanmış olabilmekle birlikte Anadolu'da yaygın ten renginin koyu ten rengi olması ile de açıklanabilir.

1.4. Boy- Soy Adlarına Yansımaları

Kara Kırgızlar, Karahitaylar, Karakeçili, Sarıkeçili,

1.5. Lakap Bağlamında Yansımalar

Ak Erkeç, Akkavak Kızı, Aksaykal, Kara Göne, Kara Mamba (Kobe Bryant), Sarı Paşa (Atatürk), Siyah İnci (Pele), Karaoğlan (Ecevit)...

1.6. Betimleme Bağlamında Yansımalar

Sarışın, çakır gözlü, akça pakça, ela gözlü, kara yağız, sarı papatya, siyahi, gök gözlü, maviş.

“Türklere Renk Tasavvurlarının Kişi Adlarına Yansımaları” başlığıyla belirtilen ve 6 başlık altında toplanan sayısal çokluğuyla dikkati “soy ad” grubu çekmektedir. Türklere daha çok akrabalık ilişkileri dolayısıyla soyadı ile bilinip tanınmasıyla açıklanabilecek bu grubu yerli-yabancı ülkelerden de alınan “ad”; onu da insanların deri-göz-saç renklerine bakılarak yapılan “tanımlama ve “soy-sülale” ile yine yerli ve yabancı ülkelerden elde edilen “lakap” başlığı takip etmektedir.

Elbette bu değerlendirme, renklere bağlı kişi ve kişiye bağlı adlandırmalarla ilgili yapılan bu çalışmanın sınırları dahilindedir. Çalışma geniş bir çerçevede tekrar ele alındığında oran değişebilir.

2. Türklere Renklerin Kişi İsimleri Dışındaki Adlandırmalara Yansımaları

Bu başlık altında renklerin sosyal ilişkiler-edebiyat, spor, siyasi coğrafi oluşum, dil, görsel sanatlar özetle kültürel görünümüne yer verilecek; kısacası renklerin Türk kültürüne yansımaları geniş bir perspektifle ele alınacaktır.

2.1. Benzetme İçeren Renkler

Bu başlık, yapılan tasnifin en zengin grubunu teşkil etmekte; Türklere renk adlandırmalarında örnek aldığı ağaç-hayvan- çiçek-maden-zaman-sebze-meyve- tabiat olayları hatta siyaset gibi alanları kullandığını ortaya koymaktadır:

Bayrak kırmızısı, civciv sarısı, çağla yeşili, çivit mavisi, deniz mavisi, devetüyü rengi, duman kiri, duman rengi, erguvan rengi, fıstık yeşili, fildişi beyazı, filizi yeşil, gece mavisi, gök mavisi, gülkurusu pembe, ığde yeşili, inci beyazı, istiridye beyazı, kan kırmızısı, kanarya sarısı, kar beyazı, katran karası, kehribar sarısı, kırık beyaz, kiremit rengi, kirli beyaz, kirli sarı, kömür karası, krem rengi, kum beji, kurşuni, kuzguni siyah, kül rengi, limonküfü yeşili, menekşe rengi, narçiçeği kırmızı, ördekbaşı yeşil, papatya sarısı, parlament mavisi, patlıcan moru, platin rengi, portakal rengi, safran sarısı, sakız beyazı, saman sarısı, siklamen pembesi, şafak kızılı, şampanya rengi, şarap kırmızısı, şeftali rengi, şeker pembesi, toprak rengi, toz pembe, turkuaz mavisi, türbe yeşili, vişne çürüğü, yağ yeşili, yavruağzı turuncu, zindan karası...

2.2. Pekiştirmeli Renkler

Bembeyaz, gömgök, kapkara, kıpkırmızı, kıpkızıl, masmavi, mosmor, sapsarı, yemyeşil...

2.3. Ara Renkler

Beyazımtırak, kırmızımtırak, morumtırak, sarımtırak, yeşilimtırak, sarımsı, mavimsi....

Üç alt başlığı genel olarak değerlendirmek gerekirse hem benzetme içeren renkler, hem pekiştirmeli renkler hem de ara renkler olarak beyaz, kırmızı, mavi ve yeşilin ön plana çıktığı görülmektedir.

2.4. Renk Adları İçeren Sanat Formları

2.4.1. Renk Adları İçeren Romanlar

Kara Kutu (Somer, 2019)

Benim Adım Kırmızı (Pamuk, 1998; 2016),

Mor Salkımlı Ev (Adıvar, 1963; 2016),

Beyaz Türkler Küstüleri (Alatlı, 1992).

Beyaz Müslümanların Sırrı (2006),

Kızılıcık Dalları (Güntekin, 1932; 2014)

Yeşil Gece (Güntekin, 1928; 2015)

Selvi Boylum Al Yazmalım (Aytmatov, 1970)

Mai ve Siyah (1897, 2008)²

2.4.1.1. Roman Kahramanları

Kara Bayram (Yılanların Öcü, Fakir Baykurt, 1979)³

Kırmızı (Benim Adım Kırmızı, Orhan Pamuk, 1998)

Penbe (Sinekli Bakkal, Halide Edip Adivar, 1936).

2.4.2. Renk Adları İçeren Hikayeler

Pembe İncili Kaftan (Ömer Seyfettin), Sarı Sıcak (Yaşar Kemal).

2.4.3. Renk Adları İçeren Filmler

Mavi Eşarp (1971- Nejat Saydam),

<http://www.beyazperde.com/filmler/film-277318/>

Mavi Mavi (1985, İbrahim Tatlıses),

<https://www.sinemalar.com/film/2809/mavi-mavi>

Mavi Boncuk (1975, Ertem Eğilmez),

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Mavi_Boncuk_\(film,_1975\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Mavi_Boncuk_(film,_1975))

Beyaz Melek (2007, Mahsun Kırmızıgül),

<http://www.beyazperde.com/filmler/film-40712/>

Kara Komik Filmler (2019, Cem

Yılmaz),<http://www.beyazperde.com/filmler/film-265538/>

Beyaz Hüzün: Sarı Kamış (2019, Kenan Korkmaz).

<http://www.beyazperde.com/filmler/film-264729/>

Siyah Beyaz (2010, Ahmet

Boyacıoğlu).<http://www.beyazperde.com/filmler/film-186862/>

Mavi Bisiklet (2016, Ümit Köreken).

<http://www.beyazperde.com/filmler/film-244335/>

Mavi Gece(2015, Ahmet Hoşsöyler).

<http://www.beyazperde.com/filmler/film-244335/>

---

² Tüm romanların öncelikle ilk baskı yılları daha sonra istifade edilen baskı yılları belirtilmiştir).

³ Söz konusu romanların ilk baskı yılları verilmiş olup istifade edilen baskıları kaynaklar kısmında mevcuttur.

Aşk Kırmızı (2013, Osman Sınav).

<http://www.beyazperde.com/filmler/film-216499/>

Kırmızı(2014, Yücel Müştekin). <http://www.beyazperde.com/filmler/film-231269/>

Selvi Boylum Al Yazmalım (1977, Atif Yılmaz).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Selvi_Boylum_Al_Yazmalım.

2.4.3.1. Film Kahramanları

Kara Bayram (Yılanların Öcü, Şerif Gören, 1962)(<https://tr.wikipedia.org/wiki>)

2.4.4. Renk Adları İçeren Dizi Fimler

Beyaz Gelincik, (19 Eylül 2005- 11 Haziran 2007),
https://tr.wikipedia.org/wiki/Beyaz_Gelincik

Kara Melek (19 Şubat 1997-19 Ocak 2000),
https://tr.wikipedia.org/wiki/Kara_Melek

Kara Ekmek (23 Ocak 2015- 25 Aralık 2015),
https://tr.wikipedia.org/wiki/Kara_Ekmek

Karagül (29 Mart 2013- 10 Haziran 2016),
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Karag%C3%BCl>

Aşk ve Mavi, (4 Kasım 2016- 16 Kasım 2018).https://tr.wikipedia.org/wiki/A%C5%9Fk_ve_Mavi

Siyah Beyaz Aşk (16 Ekim 2017- 28 Mayıs 2018).
https://tr.wikipedia.org/wiki/Siyah_Beyaz_A%C5%9Fk

Kara Para Aşk (12 Mart 2014-15 Temmuz 2015). (<https://tr.wikipedia.org>)

2.4.4.1. Dizi Kahramanları

Kara Bayram (Yılanların Öcü, 27 Ağustos 2014- 9 Eylül 2015 Show Tv.)
(<https://tr.wikipedia.org>)

Pembe (Cennet Mahallesi, 10 Temmuz 2004- 23 Haziran 2007 Show Tv),
(https://tr.wikipedia.org/wiki/Cennet_Mahallesi)

Mavi (Aşk ve Mavi, 4 Kasım 2016- 16 Kasım 2018, Atv)
(https://tr.wikipedia.org/wiki/A%C5%9Fk_ve_Mavi)

Mavi (Hırsız Polis, 26 Ekim 2005- 15 Mart 2007 Kanal D),
(https://tr.wikipedia.org/wiki/H%C4%B1rs%C4%B1z_Polis)

Çakır (Kurtlar Vadisi, 15 Ocak 2013- 29 Aralık 2005, Show Tv- Kanal D),
(https://tr.wikipedia.org/wiki/Kurtlar_Vadisi)

Hızır Çakırbeyli (Eşkya Dünyaya Hükümdar Olmaz, 8 Eylül 2015- Halen,
ATV).
(https://tr.wikipedia.org/wiki/E%C5%9Fk%C4%B1ya_D%C3%BCnyaya_H%C3%BCk%C3%BCmdar_Olmaz)

2.2.5. Renk Adları İçeren Müzik Grubu

Beyaz Kelebekler (1963-1980) (<http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir>)

Grup Kızılırmak (1990- Günümüz) (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Grup>)

Karakan (1993-1998). (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Karakan>)

Romanlar, roman kahramanları, öykü, film ve film kahramanları değerlendirildiğinde yine öncelikle “kara”nın açık ara ön planda olduğu görülmekte; karayı takiben ise “beyaz” renginin çoğunlukta olduğu, “mavi”, “çakır”ın ise üçüncü sırada yer aldığı görülür. Bu durumda film ve romanlarda “kara”nın hakimiyeti, eserlerin içerikleri incelendiğinde yazar ve senaristlerin söz konusu eserlerin isimlerine kimi zaman gizem, kimi zaman iktidar kudret ve kimi zaman ise -sanatçının isteğine göre- tekinsiz bir hava yaratılmak istenmesinden kaynaklanmış olması mümkündür. Beyaz’ın da bu durumda “kara”nın tam tersi çağrışımlar yaratmak için kullanılmış olduğu iddia edilebilir. Mavi ise özellikle “Mai ve Siyah” romanında da vurgulanmak istendiği üzere umudun ve hayallerin rengi olarak eserlerde hakimiyet kazanmıştır.

2.4.6. Renk Adları İçeren Şarkılar

2.4.6.1. Türküler

“Sarı Kurdelem Sarı, Sarı Gülüm Kokmaz Mı?, Kara Tren, Mavilim Mavişelim, Sarı Gelin, Beyaz Giyme Toz Olur, Siyah Giyme Söz Olur, Kızılıkları Oldu Mu?, Kırmızı Gül Demet Demet, Kara Çadır, Allı Turnam Ne Gezersin Ovada? Bahçada Yeşil Çınar, Karadır Kaşların, Yeşil Ördek Gibi Daldım Göllere, Karabiber Aş Mı Olur, Al Kahat Mavi Kahat, Suya Gider, Allı Gelin Has Gelin, Kara Koyun Etl’olur, Mor Koyun Meler Gelir, Cepkenimi Al İsterim, Çekemedim Akça Kızın Göçünü, Antalya’nın Mor Üzümü, Sarı Zeybek, Allı Durnam Bizim Ele Varırsan, Bülbülün Giydiği Sarı, Mavi Boncuk Tülbentte, Iğdır’ın Al Alması, Ak Güvercin Olaydım, Ne

Mahzun Durursun Karanfil Beyaz?, Saçları Kara Kız, Kız; Bir Beyaz Güvercin Olsam, Kır Beygiri Nallattım, Kırmızı Buğday Daneler, Yeşil Irmak, Açıl Mor Menevşem, Kara Duta Yaslandım, Ah Edip Ağlama Zülfü Siyahım, Gam Elinden Benim Zülfü Siyahım, Ala Gözlü Nazlı Pirim, Kara Tren Gelmez M'ola, Sarardım Ben Sarardım, Siyah Saçlarında Hatem Yüzlerin, Yakışır Allar Sana, İzmir'in İçinde Al Yeşil Bayrak, Kara Çadır Düzdendir, Gine Yeşillendi Germir Bağları, Yeşil İpek Bükeyim, Baba Bugün Dağlar Yeşil Boyandı, Beyaz Gül Kırmızı Gül, Karaoğlan Karaoğlan, Ah Ya Benim Kırmızıca Gülüm, Al Yanak Allanıyor, Ağ Ellerin Sala Sala Gelen Yar, Sarı Yazma Yakışmaz Mı Güzele?, Yeşil Olur Şu Konya'nın Meram'ı, Kızıl Söğüt, Sarılı Yazmamı Yırtar Eklerim, Ağ Elime Mor Kınalar Yaktılar, Yeşil Giy Yeşil Kuşan, Osmanım'ın Mendili Saman Sarısı, Bana Kara Diyen Dilber, Fincanın Etrafı Yeşil, Makaram Sarı Bağlar, Mavi Bağlar Başına, Bülbülün Kanadı Sarı, Kırmızı Buğday Sec Olur, Al Yanaktan Al Yanaktan, Tevekte Üzüm Kara, Yeşil Yaprak Arasında, Yeşil Kurbağalar Öter Göllerde, Ela Gözlerini Sevdığım Dilber, Ala Geyik Ne Boynunu Sallarsın, Kutuda Kara Biber, Al Atta Yeşil Kolan, Ela Gözlüm Ben Bu Elden Gidersem, Gara Camışları Vurdum Bayıra, Masada Yeşil Desti, Mavi Yelek Mor Düğme, Çift Beyaz Güvercin Olsam, Entarisi Kırmızı, Allı Da Yemenim, Bahçalarda Mor Meni, Kara Yılan Der Ki Harbe Tutuşak, Kırmızı Güllerin Sarı Tohumu, Sarı Çiçek Sarardıyı Dağları, Kırmızı Gül Goncasını Bağlarlar Deste, Etek Sarı Sen Etekten Sarısın, Kırmızı Buğday Ayrılmıyor Sezinden, Gök Garga, Sarı Kız, Sarı Yaylam, Al Yazmam Dalda Kaldı, Al Yazmanın Oyası, Al Yorgan Atılmıyor, Gine Yeşillendi Niğde Bağları, Sarı Kızın Saçları, Şu Karşiki Dağda Bir Yeşil Çadır, Siyah Perçemlerin Gonca Yüzlerin, Ağ Keçi Gelmiş De Oğlağın İster, Ağ Gelin De İndi M'ola Yayladan?, Yeşil Ayna Takındın Mı Beline?, Derdimi Söylesem Kara Taşa, Ela Gözlüm Yıktın Benim Evimi, Karadır Kaşların Ferman Yazdırır, Yatma Yeşil Çimene, Karanfil Moruna, Dere Boyu Yeşillik, Entarisi Ala Benziyor, Mendilimin Yeşili, Entarisi Al Basma, Yine Dağlar Yeşillendi, Siyah Zülfün Tellerine, Al Yeşil Dökün Anneler, Bugün Yasta Gördüm Zülfü Siyahı, Kara Köprü Narlıktır, Kırmızı Kurdele, Yeşil Başlı Telli Turnam, Kara Üzüm Habbesi, Yeşil Başlı Gövel Ördek” (<https://tr.wikisource.org/wiki/Kategori:>)

2.4.6.2. Arabesk Şarkılar

Mavi Mavi Masvavi, Mor Salkım, Mor Güller, Kara Toprak, Sarışınım, Sarı Sarı...

2.4.6.3. Pop

Sarı Çizmeli Mehmet Ağa, (Barış Manço, 1979), Mor Minder, (Musa Seis, 2019), Mavilim (Kayahan, 1997), Gülpembe (Barış Manço, 1991).

Özellikle Türk kültürünün en eski izlerini en yoğun şekilde taşıdığı düşünülen Türkülerimizde “kara, ak, sarı yeşil ve mavi” rengin hakimiyeti fark edilir boyuttur. Bu durum “Türklerin en eski zamanlarından başlayarak kara, ak, kızıl, yeşil ve sarı renklerini esas görmüş” (Genç, 2009: 1077) olmalarıyla açıklanabilir.

2.5. Renk Adları İçeren Folklor Unsurları

2.5.1. Renk Adları İçeren Atasözleri

Türkün gözü aldadır. Ak akçe kara gün içindir. Üç kuruş fazla olsun kırmızı olsun.

“Ak akçası olanın, yüz karasına bakılmaz. Beyaz giyenin yüreğinde yağ olmaz. Manda karadır ama (amma) sütü beyazdır. Boz atın yanında duran ya tüyüne çeker ya huyuna. Köre lazım iki göz, biri ela biri boz. Beyaz olan yerinir, esmer olan sevinir. Her rengi boyadık da yeşil mi kaldı? Ak gün ağartır, kara (kötü) gün karartır. Abdal alacayı, isli karacayı sever Besle doruyu, bin kıra. Kızıl tembel, yazın koyu kaba ağaç gölgesi arar. Kızıl tez solmaz. Rengi kula sat bir pula Kuzgun her yerde siyahtır. Çarşaf bezden, at yağızdan olur” (Hirik, 2016: 83-87)...

2.5.2. Renk Adları İçeren Deyimler

Mavi boncuk dağıtmak, kara sevdaya düşmek, yeşillenmek, morarmak, morartmak, aklanmak, aklamak, mosmor kesilmek, kızarmak, kıpkırmızı kesilmek, allı güllü olmak, kara kedi gibi araya girmek, karahayit değneği gibi olmak (inat ve çelimsiz olmak), bahtı kara olmak, kara çalmak, içinin karası dışına vurmak, karalar bağlamak, birinin karakutusu olmak, karagün dostu olmak, sararıp solmak, alı al moru mor olmak...

2.5.3. Renk Adları İçeren Beddualar

Sarı gül gibi sararıp solasın...

Atasözleri, deyim ve beddualar birlikte değerlendirildiğinde; “kara” menfi durumları, “ak” helal ve ideal olanı, “sarı” ise daha çok hastalığı ve zayıflığı temsil etmektedir. Daha önceki tasniflerde bu renklerin farklı anlamlar barındırdığı düşünüldüğünde Türklerin renk kullanımında bağlama da oldukça dikkat ettiği görülür.

2.5.4. Renk Adları İçeren Formel İfadeler

Ala gözlü, ala gözlüm, kömür gözlü...

2.5.5. Destan Kahramanları

Kara Göne, Akkavak Kızı, Ak Saykal...

2.5.6. Renk Adları İçeren Efsaneler

Sarıköz (Balıkesir), Sarı Ana (Muğla), Kırmızı Taş (Adlığ, 2019), Kırmızı Gelin Dağı (Görkem, 2006: 101-102). Akdağ Efsanesi (Çıblak, 1995). Karacadağ Efsanesi (Helimoğlu, 1990). Kara Göbek Dağı Efsanesi (Görkem, 2006), Sarı Su Efsanesi (Göde, 2010: 392), Sarı Halife (Gökşen, 1999: 73). Sarılık Evliyası Efsanesi (Özdoğan, 2006: 204), Yeşil Su Efsanesi (Karakaş, 2012: 2149-2161), Karabasan⁴, (Aydoğan, 2018: 229), Karaköpek (Aydoğan, 2018: 231), Aksakallı (Aydoğan, 2018: 225), Siyah Akan Kaplıca Suyu (Akçay, 2018: 64), Sarı İsmail Dede (Yakın, 2017: 180-182), Sarı Saltuk (Dervişoğlu 2016: 357-361)....

2.5.7. Renk Adları İçeren Masallar

Alageyik, Kara Tavuk (Boratav, 2017: 90-96), Karateveli Hikayeleri (Boratav, 2017: 291-307),⁵ Zülfi Siyah, (Artun, 2004: 277), Keloğlan ile Kara Kadı (Artun, 2004: 302), Karaböcüyle Sıçan (Gökbulut, 2010: 474), Kara Kedi (Şen, 2019: 108), Yeşil At (Korucu, 2019: 149), Kara Yılan (Korucu, 2019: 158) Yeşil Çadır, (Korucu, 2019: 236), Ak Boz Aygır (Yalçınkaya, 2018: 1301), Kara Köpek (Çam, 2018: 357)...

⁴ Memorattır.

⁵ (Karateveli hikayeleri masaldan çok fıkra türüne aittir.)

2.5.8. Renk Adları İçeren Halk Hikayeleri

Derdiyok ile Zülfüsiyah (Boratav, 2012: 4), Karacaoğlan (Boratav, 2012: 6), Kara Çoban (Boratav, 2012:12), Kara Gelin (Boratav, 2012: 12), Deli Kara, Kara Kaytaz (Boratav, 2012: 13)...

Türk sözlü kültüründe “kara” ve “sarı”nın hakimiyeti baş kahramanların dış görünüşlerini betimlemede kullanılan “sıfat”lar olarak masal, efsane ve halk hikayelerinde ön plana çıkmaktadır.

2.5.9. İlahiler

Sarı Çiçek, Ruyi Siyahım, (Türk Tasavvuf Musikisi Korosu-İlahiler 1) (<https://music.apple.com/tr/album/t%C3%BCrk-tasavvuf-musikisi-korosu-i-lahiler>)

Beyaz Yolcu- Hasan Dursun

Yeşil Kubbe- Mehmet Karakuş

Kabe'nin Örtüsü Kara- Sedat Uçan

Kara Yüzüm- Emrullah Coşkun

Kırmızı Güller- Abdurrahman Önül

Yeşil Sancaklı- Abdurrahman Önül

Kara Sevda- Murat Belet

2.5.10. Renk Adları İçeren Seyirlik Oyunlar

Karagöz ile Hacivat...

2.5.10.1. Renk Adları İçeren Seyirlik Oyun Tiplerleri

Karagöz...

2.5.11. Renk Adları İçeren Mizah Türleri

Kara mizah...

2.5.12. Renk Adları İçeren Mitolojik Varlıklar

Ak Ene, Kara Han, Ak Kızlar, Al Karısı...

2.5.13. Renk Adları İçeren Ritüeller

2.5.13.1. Yerli Ritüeller

Ak çıkarıp kara giymek (yas dönemlerinde), sarılık olan çocuğa sarı tülbent bağlamak, nazar değmesine karşı gök boncuk takmak...

2.5.13.2. İthal Edilen Ritüeller

Yeni yıl gecesi kırmızı çamaşır giymek...

2.5.14. Renk Adları İçeren İnançlar

Mavi gözlü kişilerin nazarının degeceğine inanılması, önünden kara kedi geçtiğinde uğursuzluk sayılması, lohusaların kırmızı kurdela takmadıklarında albastı basacağına inanılması...

2.5.15. Renk Adları İçeren Kutsal Mekanlar

“Çakırkaya Manastırı, Yeşil Türbe...

2.5.16. Renk Adları İçeren Rüya Simgeleri

Rüyada kara köpek görmek; (uğursuzluk, düşman)

Rüyada kara yılan görmek; (tez haber, kimi zaman düşman)

Rüyada beyaz yılan; (mal-mülk zenginlik)

Rüyada ağaçlık; yeşillik (huzur, mutluluk, dileklerin kabul olması)

Rüyada masmavi deniz görmek; (sıkıntılardan kurtulmak, huzur)”

Mor ev eşyası; cüzdan, çanta (para)(Kk3).

2.5.17. Renk Adları İçeren Fal Simgeleri

Falda beyaz yılan (mal mülk zenginlik)

Falda siyah yılan (tez haber, düşman, kimi zaman şifa ve koruyucu)

Falda kara köpek (düşman-uğursuzluk) (Kk3).

2.5.18. Renk Adları İçeren Din Adamları

Kara şaman, ak sakallı hoca/evliya

2. 6. Renk Adları İçeren Edebi İfadeler

2.6.1. Renk Adları İçeren Tanımlamalar

Kırmızı kitap (Anayasa), Kara Kitap (Mecelle), Kara Elmas (Maden Kömürü), Sarıkız (İnek), Sarman (Açık kahverengi kedi), Kara şimşek (Şahin marka araba), karakaçan (eşek), bozoğlan (ayı), Sarı sıcak, ak duman, (sis), boz duman (sis), beyaz önlüklüler (doktorlar)...

2.6.2. Renk Adları İçeren Temenni İfade Edenler

Pembe gözlük, pembe düş, beyaz atlı prens bekleme...

2.7. Renk Adları İçeren Terimler

2.7.1. Teknoloji Terimleri

Mavi Ekran, mavi akım, siyah beyaz ekran, siyah beyaz fotoğraf...

2.7.2.Hukuki Terimler

Kırmızı bülten, kırmızı liste, gri liste...

2.7.3.Metafizik Terimleri

Karabüyü...

2.7.4.Sosyolojik Terimler

Kara propaganda, karalama kampanyası...

2.7.5.Eczacılık Terimleri

Karamerhem, göktaş, mavili (ispirto)...

2.7.6.Resim Terimleri

Karakalem...

2.7.7.Ulaşım Terimleri

Karabet (Van Bahçesaray arası)....

2.7.8.Askerî Terimler

Bordo Bereliler, Karakol, Mavi Bereliler, Kara Kuvvetleri, Karasuları, Kırmızı Çizgi....

2.7.9.Coğrafi – Jeolojik- Meteorolojik Terimler

Karakış, sarı sıcak, kara parçası, ana kara....

2.7.10.Siyasi Terimler

Kara kutu, Kırmızı hat, Kırmızı Liste, Turuncu Liste, Gri Liste....

2.7.11. Edebi Terimler

Karasöz (nesir), Karavelli (türküsüz hikaye), Kara Hikaye (türküsüz hikaye)...

2.7.12. Sinema Televizyon Terimleri

Beyazcam, Yeşilçam, Beyazcam, Beyaz perde...

2.7.13.Tıp Terimleri

Akyuvar, Sarı Tabaka, Sarı Leke...

2.8. Renk Adları İçeren Sağlık İle İlgili Adlandırmalar

2.8.1. Renk Adları İçeren Hastalıklar

Sarılık, sarıhumma, kızamık, kızılılık, kızamıkcık, karahumma, karaveba...

2.8.2.Renk Adları İçeren Sağlık Dergileri

Lacivert (<http://www.lacivertdergi.com/statik/kunye>)

2.9. Renk Adları İçeren Bitkiler

2.9.1.Renk Adları İçeren Çiçekler

Mor menekşe, beyaz lale, beyaz karanfil, pembe karanfil, siyah lale, al kurdele, beyaz begonvil, pembe begonvil...

2.9.2. Renk Adları İçeren Sebzeler

Karalahana, kırmızı lahana, beyaz lahana, yeşil bakla, kırmızı turp, beyaz turp, yeşil turp (İngiliz turpu), yeşil soğan, yeşil biber, yeşil sarımsak, yeşil fasulye...

2.9.3. Renk Adları İçeren Şifalı Otlar

Alabaş otu, karabaş otu, bozoğlan otu...

2.9.4. Renk Adları İçeren Bakliyat

Yeşil mercimek, kırmızı mercimek, beyaz soğan, kırmızı soğan, ak bakla (kuru fasulye)...

2.9.5. Renk Adları İçeren Yabani Bitkiler

Karahayıt, karahindiba, mavi kantaron, sarı kantaron...

2.9.6. Renk Adları İçeren Meyveler

Kara üzüm, kızılılık, yeşil elma, kan portakalı, kara incir, sarı incir...

2.9.7. Renk Adları İçeren Ağaçlar

Karabiber, akkavak, akçakavak, mavi çam, kar çam, kızıl çam, aksedir...

2.10. Renk Adları İçeren Hayvanlar

Mavi tilki, boz ayı, karasinek, karafatma, siyah kuğu, karabatak, kızıl arı, akbaba, sarıkanat, kızılkanat, alabalık, kara panter, kızıl tilki, mavi balina...

2.11. Renk Adları İçeren Mekanlar

2.11.1. Renk Adları İçeren Gökcisimleri

Kızıl Gezegen (Mars), Karadelik...

2.11.2. Renk Adı İçeren Kıta

Beyaz Kıta (Antartika)...

2.11.3. Renk Adları İçeren Denizler

Akdeniz, Karadeniz, Kızıldeniz, Sarı Deniz...

2.11.4. Renk Adları İçeren Irmaklar

Yeşilirmak, Kızılırmak, Göksu, Karasu, Sarısu...

2.11.5. Adalar

Bozcaada, Gökçeada...

2.11.6. Göl

Karagöl, (Dereli Giresun), Mavigöl (Ankara), Akyayan Gölü (Adana), Karataş Gölü (Burdur), Sarıkum Gölü (Sinop), Akdoğan Gölü (Muş)...

2.11.7. Dağlar

Bozdağ (İzmir), Karacadağ, (Konya), Karadağ (Karaman), Alatoo (Kırgızistan), Kızılkaya (Niğde), Köroğlu (Bilecik)...

2.11.8. Renk Adları İçeren Ormanlar

Karacehennem Ormanları (Bingöl)...

2.11.9. Renk Adları İçeren İl-İlçe Köy Mahalleler

Akyol (Muğla), Kızılcahamam (Ankara), Gökova (Muğla), Akbük (Muğla), Aktur (Muğla), Akçakale (Muğla) Akçaova (Düzce), Akçakale (Urfa), Aksaray (Niğde), Karabağlar (İzmir), Karaburun (İzmir), Gökçeköy (Muğla), Yeşilova (Burdur), Alaca (Çorum), Karagümrük (İstanbul), Kara Balta (Kırgızistan), Gökçebey (Karabük), Kara Balta (Kırgızistan), Kırşehir, Yeşilyurt (İzmir, Elazığ), Sarıkamış (Kars), Akhisar, Alaşehir (Manisa), Bozburun (Muğla), Yeşilli (Mardin), Akyurt (Elazığ), Köngengin (Kerkük),

2.11.10. Renk Adları İçeren Semt-Belde- Mevkii-Bölge İsimleri

Alacabey (Ankara), Karabağ (Azerbaycan), Sarıgerme (Fethiye-Muğla), Kızılyaka (Muğla), Karaböğürtlen (Muğla), Karagöl, Akyazı (Muğla), Gökbel (Muğla), Sariyer (İstanbul), Akyaka (Muğla), Yeşilhisar (Ankara), Yeşilköy (İstanbul), Mavişehir (İzmir), Karaköy (İstanbul), Karasöğüt (Muğla), Karatepe, Çakırca (Muğla), Karacaahmet (İstanbul)...

2.12. Renk Adları İçeren Özel Sektör /Devlet Kurum ve Kuruluşları

2.12.1. Renk Adları İçeren Bankalar

Akbank..

2.12.2. Renk Adları İçeren Şirketler

Akkaya Kargo, Aksa Enerji Üretim, Akenerji, Mavi Giyim, Ak-Taş Dış Ticaret...

2.12.3. Renk Adları İçeren Güvenlik Kurumları

Karakol...

2.12.4. Renk Adları İçeren Ordu İsimleri

Kızıl Ordu...

2.12.5. Renk Adları İçeren STK'ler

Yeşilay, Kızılay, Akdeniz Gençlik Derneği, Kırmızı Şemsiye Derneği, Mavitaç Derneği, Yeşil Artvin Derneği, Yeşil Düşünce Derneği, Yeşil Gelecek Derneği...

2.12.6. Renk Adları İçeren Medya Unsurları

2.12.6.1. Renk Adları İçeren TV Kanalları

Beyaz TV, Mavi Karadeniz TV, Ala Too 24 TV, Aksu TV...

2.12.6.2. Renk Adları İçeren TV Programları

Beyaz Magazin (Beyaz TV,), Beyaz Futbol (Beyaz TV), Kırmızı Halı (24 TV), Karalama Defteri (TRT 2), Mavi Taşıt (TRT Avaz), Beyaz Show (Kanal D)...

2.12.6.3. Renk Adları İçeren Medya Grupları

Turkuaz Medya (ATV, A Haber, A Spor, Radyo Turkuaz, A Para)...

2.12.6.4. Renk Adları İçeren Gazeteler

Alatoo (Kırgızistan)...

2.13. Renk Adları İçeren Spor İle İlgili Adlandırmalar

2.13.1.Spor Terimleri

Kırmızı Kart, Sarı Kart, Karakucak (Güreş)...

2.13.2.Futbol Takımları Adlandırmaları

Bordo- Mavililer (Trabzonspor), Sarı Kanaryalar (Fenerbahçe), Kara Kartallar (Beşiktaş)...

2.14.Renk Adları İçeren Uyarı ve İkazlar

Kırmızı alarm, turuncu alarm..

2.15. Renk Adı İçeren Ülkü

Kızıl Elma..

2.16. Renk Adları İçeren Semboller

Mavi bayrak (temiz deniz), beyaz bayrak (teslimiyet), al bayrak (Türkiye Cumhuriyeti), kırmızı gül (aşk sevgi), siyah sarı (radyasyon)...

2.17. Renk Adları İçeren Günlük Tüketim Ürünleri

2.17.1.Renk Adı İçeren İçecekler

Kırmızı şarap, beyaz şarap, sarı gazoz, yeşil çay...

2.17.2.Renk Adları İçeren Hayvani Gıdalar

Beyaz et (Balık, tavuk), kırmızı et (büyük ve küçük baş hayvan eti)

2.17.3.Renk Adları İçeren Makyaj Malzemesi

Allık...

2.18. Renk Adları İçeren Türk Markaları

Akfil (kumaş), Kara Balta (şarap), Kızılyaka (yoğurt), Yeşilova (market), Mavi (jeans), Yeşil Kundura, Turkuaz Petrol....

2.19. Renk Adları İçeren Rüzgarlar

Karayel...

2.20. Renk Adları İçeren Paralar

Ak akçe (bir çeşit Osmanlı gümüş para), yeşil (dolar), sarı lira...

2.21. Renk Adları İçeren Aktiviteler

Mavi tur...

SONUÇ

Sonuç olarak denilebilir ki, renklerin sosyal ve kültürel hayata yansımaları yapılan tasniflerin detayından da anlaşılacağı üzere oldukça geniştir. 21 alt başlıkta toplanan ve çalışmanın genişletilmesi halinde daha artacağı kesin olan kişi adları dışında kalan ve renk adı içeren adlandırma ve tabirler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu grupta yer alan “Benzetme İçeren Renkler” başlığı, Türklerin bu konudaki ifade ve düşünce zenginliğini ortaya koymaktadır. Eşine az rastlanır şekilde ara renklere isim verme çabası Türk dünyasının renkleri adlandırma ve kullanma alanlarından anlaşılmalıdır. Tüm gruplarda “kara”, “ak”, “boz”, “kır”, “ala”, “kızıl”, ve “gök” renginin çoğunluğu oluşturması ise Türklerin eski hayatlarına dair “yön” ve “Göktanrı” inançlarına hala bağlı olduklarını ve bu inancın izlerini yeni yurtlarına da taşıdıkları şeklinde yorumlanması mümkündür.

Renk Adları İçeren Folklor Unsurları başlığındaki çeşitlilik ve zenginlik göz önünde bulundurulduğunda özellikle “rüyalar ve fallar” alt başlıklarında kara, ak ve kızıl renklerinin ön plana çıkması eski Türk düşüncesinin kültürel genetiğinin psikanalitik dışavurumunu göstermektedir.

Birinci bölümde “soy adlar” başlığı altında incelenen isimlerin “adlar” başlığı altında incelenen isimlere olan hacimsel üstünlüğünü de Türklerin atalar kültü inancına olan bağlılıklarının günümüze yansımaları olarak değerlendirmek mümkündür.

“2.4.6. Renk Adları İçeren Şarkılar” ve “2.5.9. İlahiler”; başlıklarında yer alan çeşitlilik daha çok dünden bugüne müziğin hayatımızdaki yeri ve önemini gözler önüne sermektedir. Eski Türk hayatındaki “şölen”, “sığır”, “yuğ” gibi dini özelliğe sahip olan fakat zamanla bu özelliğini yitiren uç büyük törende müziğin rolü de bugünkü renk unsuru içeren bestelerle benzerlik göstermektedir.

Yine “2.7. Renk Adları İçeren Terimler” bölümde yer alan “Terimler” başlığını ise Türk dilinin zenginliği kadar Türk ilmi düşüncesinin, renkler vasıtasıyla gündelik dile yakınlaşması şeklinde ifade etmek mümkündür. “Ak” ve “Kara” terimlerinin daha açık kullanılmasını geçmişte Türklerin hem yatay hem de dikey bağlamda dünyayı ikili bir sistem halinde düşünmesiyle ilgilidir. Diğer renklerin tabiattaki renkleri olması ise çok daha gerilere, Türklerin ilk dinleri olan tabiat dinine geri gitmektedir.

Söz konusu ikili sistem daha doğrusu “ak” ve “kara” rüya ve fallardaki haklı yerini almakta gecikmemiştir. “Ak”ın iyi olumlu-hayırlı, “kara”nın ise kötü-olumsuz-uğursuz olarak yorumlanmasının sebebi, tamamen budur. Zaman içinde “pembe gözlük”, “pembe rüya”, “beyaz yalan”, “pembe yalan” gibi beklenti ve dileklerin hayatımızdaki yeri ise yeni dünyanın tezahürleridir.

KAYNAKÇA

- Adivar, H. E. (2016). *Mor Salkımlı Ev*. İstanbul: Can Yayınları.
- Akçay, A. (2018). *Samsun Efsaneleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Çankırı: Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alatlı, A. (2016). *Beyaz Türkler Küstüleri*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Anadol, C. (2006). *Tarihte Hükmenden Millet: Türkler*, İstanbul: Bilge Karınca Genel Yayınları No: 134, Türk Tarih Dizi:2.
- Artun, E. (2004). *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri*. İstanbul: Kitabevi.
- Atsız, N. (1943). *Türk Edebiyat Tarihi*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Aydoğan, T. (2018). *Aksaray Efsaneleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Aksaray: Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayat, F. (2007). *Türk Mitolojik Sistemi 1*, İstanbul: Ötüken Yayınları, Yayın No: 696, Kültür Serisi: 344.
- Bayat, F. (2007). *Türk Mitolojik Sistemi 2*. İstanbul: Ötüken Yayınları. Yayın No: 69, Kültür Serisi: 354.
- Baykurt, F. (2016). *Yılanların Öcü*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Boratav, P. N. (2017). *Az Gittik Uz Gittik*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Boratav, P. N. (2012). *Halk Hikayeleri ve Halk Hikayeciliği*. İstanbul: Tarih Vakfı.
- Çağatay, S.(1963). *Türk Lehçeleri Örnekleri (VIII. Yüzyıldan XVIII. Yüzyıla Kadar Yazı Dili*. Ankara: Ankara Üniversitesi, DTÇF Yayınları, No:62. Türk Dili ve Edebiyatı Enstitüsü No:9.
- Çam, E. (2018). *Yunt Dağı Yörük Masalları: Metin Ve Bağlam Merkezli Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Çıblak, N. (1995). *İçel Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma (İnceleme-Metinler)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 269.
- Çoruhlu, Y. (2006). *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*, İstanbul: Kabalıcı Yayınları.
- Dervişoğlu, M. (2016). *Edirne Efsaneleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergin, M. (2014). *Dede Korkut Kitabı-1* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları (9. Baskı)TTK Basımevi.
- Genç, R.(2009). *Türk İnanışları ile Milli Geleneklerinde Renkler ve Sarı Kırmızı Yeşil*. Ankara: AKM Yay.
- Göde, H. A. (2010). *Isparta Efsaneleri*, Isparta: Fakülte Kitabevi. s. 291.
- Gökalp, Z. (1974). *Türk Medeniyet Tarihi- İslamiyetten Evvel Türk Medeniyeti, İslamiyetten Evvel Türk Dini 1. Kitap*. İstanbul: Türk Kültür Yayıncılık: 5 (Hazırlayan: Fikret Şahoğlu).
- Gökbulut, B. (2010). *Kıbrıs Türk Masalları İle Uygur Türk Masalları Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökşen, C. (1999). *Giresun Efsaneleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Görkem, İ. (2006). *Elazığ Efsaneleri (İnceleme-Metinler)*. Elazığ: Manas Yayıncılık, s. 101-102.
- Güntekin R. N. (2014). *Kızılıcak Dalları*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Güntekin R. N. (2015). *Yeşil Gece*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Hirik, E. (2016). "Türkiye Türkçesi Atasözlerinde Renkler ve Duygu Değerleri". III. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu. 25-27 Mayıs, 2016, Bakü. 83-87.
- İnan, A. (1954). *Tarihte ve Bugün Şamanizm*. Ankara: TTK Kurumu Yayınlarından VII- Seri, No: 24.
- İnan, A. (1968). "Orun ve Ülüş Meselesi" *Makaleler ve İncelemeler*. Ankara: TTK Yayınları. 241-254.
- Karakaş, R. (2012). "Siirt Halk Kültürünün Şifa Dağıtıcıları: Kutsal Sular", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/4, Fall 2012, (2149-2161).Karabasan⁶
- Korucu, S. (2019). *Beyşehir Masalları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köprülü, M. F. (1989). *Edebiyat Araştırmaları 1*. İstanbul: Ötüken Neşriyat Yayın Nu: 186. Kültür Serisi: 52.
- Ögel, B. (1988). *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, No: 46.

---

⁶ Memorattır.

- Ögel, B. (1993). *Türk Mitolojisi 1*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, TTK Yayınları VII. Dizi. 102.
- Ögel, B. (1995). *Türk Mitolojisi II*. Cilt. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. TTK Yayınları VII. Dizi- Sa. 102 TTK Basımevi.
- Özdoğan, R. (2006). *Amasya'da Adak Yerleri ile İlgili Halk Anlatıları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pamuk, O. (2016). *Benim Adım Kırmızı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Şen, G. (2019). *Türk Masallarına Psikanalitik Yaklaşım*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Muğla: Sıtkı Kocaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uşaklıgil, H.Z. (2008). *Mai ve Siyah*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yakın, A. (2017). *Kütahya Efsaneleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Aksaray: Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yalçın, S. (2006). *Beyaz Müslümanların Sırrı*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Yalçın, S. (2019). *Kara Kutu, Yüzleşme Vakti*, Ankara: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Yalçınkaya, F. (2018). *Uygur Sihir Masallarının Tip Ve Motif Yapısı Bakımından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuz, M. H. (1990). *Diyarbakır Efsaneleri 2 ve Diyarbakır Üzerine Sekiz Bildiri*. Ankara: San Matbaası, s. 150-151.
- Yayın, N. (2012). *Gök Tanrı İnanca Bağlamında Türk Mitolojik Değerlerinde Cinsiyet* İzmir: Üniversiteliler Ofset.

İnternet Kaynakları

- <http://www.beyazperde.com/filmler/film-186862/> Erişim Tarihi: 22.04.2020
- <http://www.beyazperde.com/filmler/film-216499/> Erişim Tarihi: 22.04.2020.
- <http://www.beyazperde.com/filmler/film-231269/> Erişim Tarihi:22.04.2020
- <http://www.beyazperde.com/filmler/film-244335/> Erişim Tarihi: 22.04.2020
- <http://www.beyazperde.com/filmler/film-244335/> Erişim Tarihi: 22.04.2020
- <http://www.beyazperde.com/filmler/film-264729/> Erişim Tarihi:22.04.2020
- <http://www.beyazperde.com/filmler/film-265538/> Erişim Tarihi: 22.04. 2020
- <http://www.beyazperde.com/filmler/film-277318/> Erişim Tarihi: 22.04.2020.
- <http://www.beyazperde.com/filmler/film-40712/> Erişim Tarihi: 22.04.2020.
- <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=2978> Erişim Tarihi: 19.04.2020.
- <http://www.lacivertdergi.com/statik/kunye> Erişim Tarihi 15.04.2020
- <https://music.apple.com/tr/album/t%C3%BCrk-tasavvuf-musikisi-korusu-i-lahiler-1/719374038>
Erişim Tarihi: 03.05.2020.

Dünden Bugüne Türklere Renkler

---

https://tr.wikipedia.org/wiki/A%C5%9Fk_ve_Mavi Erişim Tarihi: 23.04.2020.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Benim_Ad%C4%B1m_K%C4%B1rm%C4%B1z%C4%B17 Erişim Tarihi: 22.04.2020.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Beyaz_Gelincik Erişim Tarihi: 23.04.2020.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Cennet_Mahallesi Erişim Tarihi: 11.05.2020.

[https://tr.wikipedia.org/wiki/E%C5%9Fk%C4%B1ya_D%C3%BCnyaya_H%C3%BCK%C3%BCmdar_Olmaz_\(dizi\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/E%C5%9Fk%C4%B1ya_D%C3%BCnyaya_H%C3%BCK%C3%BCmdar_Olmaz_(dizi)) Erişim Tarihi: 19.04.2020

[https://tr.wikipedia.org/wiki/E%C5%9Fk%C4%B1ya_D%C3%BCnyaya_H%C3%BCK%C3%BCmdar_Olmaz_\(dizi\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/E%C5%9Fk%C4%B1ya_D%C3%BCnyaya_H%C3%BCK%C3%BCmdar_Olmaz_(dizi)) Erişim Tarihi: 19.04.2020.t

https://tr.wikipedia.org/wiki/Grup_K%C4%B1z%C4%B1l%C4%B1rmak Erişim Tarihi: 23.04.2020.

https://tr.wikipedia.org/wiki/H%C4%B1rs%C4%B1z_Polis Erişim Tarihi 19.04.2020

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kara_Ekmek Erişim Tarihi: 23.04. 2020.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kara_Melek Erişim Tarihi: 23.04.2020.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kara_Para_A%C5%9Fk Erişim Tarihi 23.04.2020.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Karag%C3%BCI> Erişim Tarihi: 23.04.2020.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Karakan> Erişim Tarihi: 23.04.2020.

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Kurtlar_Vadisi_\(dizi\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Kurtlar_Vadisi_(dizi)) Erişim Tarihi 19.04.2020

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Mavi_Boncuk_\(film,_1975\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Mavi_Boncuk_(film,_1975)) Erişim Tarihi: 22.04.2020

https://tr.wikipedia.org/wiki/Mor_Salk%C4%B1ml%C4%B1_Ev8 Erişim Tarihi: 22.04.2020.

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Selvi_Boylum_Al_Yazmal%C4%B1m_\(film\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Selvi_Boylum_Al_Yazmal%C4%B1m_(film)) Erişim Tarihi: 11.05.2020.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Siyah_Beyaz_A%C5%9Fk Erişim Tarihi: 23.04.2020.

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Y%C4%B1lanlar%C4%B1n_%C3%96c%C3%BC_\(dizi\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Y%C4%B1lanlar%C4%B1n_%C3%96c%C3%BC_(dizi)) Erişim Tarihi: 11.05.2020.

https://tr.wikisource.org/wiki/Kategori:Y%C3%B6relere_g%C3%B6re_t%C3%BCrk%C3%BCler Erişim Tarihi: 06.05.2020.

https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/Genel_Mudurluk/istatistikler/En_cok_Kullanilan_Soyad_istatistigi.pdf Erişim Tarihi: 01.05.2020

<https://www.sinemalar.com/film/2809/mavi-mavi> Erişim Tarihi: 22.04.2020

---

7 ilk basım yılı

8 ilk basım yılı

Sözlü Kaynaklar

KK-1: İ. K. 1949, Muğla, İlkokul Mezunu, Erkek, İş adamı (Görüşme: 05.01.2020).

KK-2: B. B. 1983, Mardin, Lisans Mezunu, Erkek, Öğretmen (Görüşme: 10.01. 2020).

KK-3: B. Ş. 1981, Adana, Lisans Mezunu, Kadın, Öğretmen (Görüşme: 08.02. 2020).⁹

---

⁹ Kaynak kişilerin kimlik bilgilerinin mahremiyeti gereği, isimlerinin baş harflerine yer verilmesi uygun görülmüştür. Tam bilgiler kişisel arşivimizde kayıtlıdır.